

VTT:n asiantuntijalausunto

E 73/2025 vp Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto sekä ehdotukset vuosia 2028–2034 koskevaksi EU:n monivuotiseksi rahoituskehikseksi

Talousvaliokunta 14.10.2025

VTT kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa. VTT on yksi Euroopan johtavista tutkimuslaitoksista ja Suomen suurin EU-tutkimusrahoituksen saaja.

VTT:n päähuomiot

E-kirjeessä myönteistä on:

- kilpailukyvyyn ja teknologioiden korostaminen. VTT painottaa, että kunnianhimoisella, pitkäjänteisellä ja ennustettavalla tutkimus-, kehittämis- ja innovaatorahoituksella (TKI) sekä TKI-toiminnan laadun korostamisella on keskeinen merkitys EU:n pitkän aikavälin kilpailukyvyyn vahvistamisessa. Neuvotteluiden edetessä on tärkeää turvata TKI-rahoituksen vahva osuus rahoituskehiksessä ja turvata riittävä rahoitus rajat ylittäviin yhteishankkeisiin tutkimustoimijoiden ja yritysten välillä (Horisontti Eurooppa -ohjelman ns. Pilari II).
- tavoite yksinkertaistaa tulevaa rahoituskehystä ja vähentää sen aiheuttamaa hallinnollista taakkaa.

Jatkovalmistelussa ja -neuvotteluissa tulisi kuitenkin huomioida vahvemmin seuraavat näkökulmat:

- elinkeinoelämän uudistuminen ja Euroopan kilpailukyvyyn vahvistaminen edellyttävät tutkimus- ja yritystoimijoiden pitkäjänteistä yhteistyötä (ml. teknologiainfrastruktuurit). Jatkoneuvotteluissa tulisi korostaa vahvemmin tutkimustulosten ja innovaatioiden pilotointiin, skaalaamiseen ja kaupallistamiseen liittyviä näkökulmia Suomen ennakko vaikuttamiskannan (E-jatkokirjeen kantaosa EJ 2/2025 vp - E 31/2024 vp) mukaisesti.
- synergioita kansallisen ja EU-tason politiikkojen välillä tulisi lisätä, jotta voidaan vahvistaa EU-rahoituksen vaikuttavuutta ja suunnata julkisia panostuksia tehokkaasti valittujen prioriteettien mukaisesti. EU-rahoituksen saaminen vaatii yhä useammin kansallista yhteisrahoitusta (co-funding), mikä myös edellyttää kansallisten ja EU-tavoitteiden tiivistä yhteensovittamista sekä ajoissa päätettyä yhteisrahoitusta. Suomeen tarvitaan selkeä kansallinen yhteisrahoitusmekanismi, jotta Suomi hyötyy paremmin EU:n suurista TKI-aloitteista.
- uusissa kilpailukykyrahaston toimitissa rahoituksen tulee perustua avoimeen kilpailuun ja arviointikriteerien tulee painottaa korkeaa laatua ja merkitystä EU:n kilpailukyvyille.
- innovaatiokyvykkyyksien, uudistumisen ja tulevaisuuden kilpailukyvyyn kehittäminen tulisi painottaa läpileikkaavasti eri rahoitusohjelmissa, ml. maatalous- ja koheesiopolitiikka.

VTT keskittyy lausunnossaan erityisesti E-kirjeen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa, teknologiakehitystä ja kilpailukykyä käsitteleviin osioihin (otsake 2). Lopuksi tuodaan esiin näkemyksiä rahoituskehiksen rakenteeseen ja yksinkertaistamiseen, joustavuuteen ja muihin politiikka-aloihin.

VTT:n huomiot E-kirjeen eri osioihin

Kilpailukyky, TKI-toiminta ja teknologiat

EU:n kilpailukykyä kehitettäessä painopisteen on oltava uudistumisessa ja innovoinnissa. EU:n TKI-toimintaan suunnatun rahoituksen tulee olla riittävää, tasapainoista ja vakaata. TKI-

beyond the obvious

rahoitusta tulisi erityisesti suunnata radikaaleihin innovaatioihin tähtäävään kunnianhimoiseen ja pitkäjänteiseen yhteistyöhön tutkimustoimijoiden ja yrityskehittämisen välillä sekä tutkimustulosten kypsyttämistä, skaalaamista ja kaupallistamista edistäviin toimiin.

Teknologiaosaaminen on strategisen kilpailukyyn keskiössä. Monet maat pyrkivät turvaamaan pääsyn kriittisiin teknologioihin sekä varmistamaan niiden kehityksen ja teknologisen edelläkävijyyden. Euroopan on tärkeää pysyä mukana globaalissa kilpailussa ja varmistaa oma kyvykkyys kriittisissä teknologioissa. EU:lla on mahdollisuus nousta edelläkävijäksi useilla keskeisillä teknologisen osaamisen alueilla ja synnyttää osaamisen ympärille ekosysteemejä uusien innovaatioiden kehittämiseksi, jos panostamme strategisen kilpailukykymme kannalta lupaavimpiin teknologiaosaamisen alueisiin. **Näistä syistä VTT pitää erittäin tärkeänä komission ehdotusta lähes kaksinkertaistaa Horisontti Eurooppa -ohjelman rahoitus nykykauteen verrattuna.** Komission ehdotuksessa on moderni ja fokusoitu lähestymistapa TKI-toimiin (mm. linkitykset kilpailukykyrahaston ja TKI-toimien välillä sekä tutkimustulosten käyttöönotto), vaikkakin jotkut yksityiskohdat vaativat vielä lisätietoa (ks. listaus jäljempänä lausuntoa).

E-kirjeen otsake 2:ta koskevassa kannassa tuodaan esiin TKI-toiminnan ja eri murrosteknologioiden merkitystä. VTT tukee vahvasti E-kirjeen kantoja, joiden mukaan ”Suomi tukee komission ehdotusta kasvattaa kilpailukykyrahoitusta merkittävästi” sekä ”Suomi katsoo, että komission esitys tutkimus-, kehitys-, ja innovaatorahoituksen määrän kasvattamiseksi on kannatettava” sekä ”Suomelle on ensisijaista, että tutkimus-, kehitys-, ja innovaatorahoituksen säilyminen avoimeen kilpailuun ja korkeaan laatuun perustuvana EU-rahoituksena turvataan.” **VTT pitää hyvänä, että komission ehdotuksessa Horisontti-ohjelma pysyy pitkälti samantyyppisenä kuin nykyisellä rahoituskehyskaudella (mm. pilarirakenne ja kumppanuudet/partnerships) ja ohjelma huomioi tasapainoisesti eri teknologian valmiusasteet (Technology Readiness Levels).**

VTT:n näkemyksen mukaan Suomen kannassa tulisi korostaa vahvemmin sektori- ja maantieteelliset rajat ylittävän tutkimusyhteistyön (collaborative research) sekä teknologioiden kehittämisen ratkaisevaa merkitystä Euroopan kilpailukyyn kehittämisessä. Komission ehdotuksessa korostetaan kilpailukykyrahaston osalta teknologioiden skaalaamista, valmistusta ja käyttöönottoa. Ennen näitä vaiheita teknologioita tulee kuitenkin kehittää, pilotoida ja demonstroida. Tässä vaiheessa erilaiset teknologia- ja pilotointiympäristöt sekä yhteistyö tutkimus- ja yritystoimijoiden kesken ovat keskeisessä roolissa. Eurooppalaisen elinkeinoelämän uudistumisen kannalta on kriittisen tärkeää, että EU:ssa panostetaan tutkimustulosten pohjalta tehtävään kehitystyöhön, teknologioiden kypsyttämiseen, niiden toimivuuden demonstrointiin, skaalaamiseen ja pilotointiin soveltuviin ympäristöissä. **VTT tuo esiin, että komission esityksessä rajat ylittävän tutkimusyhteistyön (pilari II) rahoitusosuus Horisontti Eurooppa -ohjelmassa laskee nykykauteen verrattuna, mikä on ristiriitaista EU:n kilpailukykytavoitteisiin nähden. VTT katsoo, että E-kirjeen kannassa voitaisiin vahvemmin tuoda esiin edellä mainittuja näkökulmia (vrt. E-jatkokirjeen kantaosa EJ 2/2025 vp - E 31/2024 vp).**

Yksi tärkeä, mutta toistaiseksi vähän huomiota saanut näkökulma, on kaupunkien aktiivinen rooli innovaatioiden edistäjinä (rahoittajina, ostajina, kokeilu ympäristöinä ja innovaatioekosysteemien kokoajina). Seuraavassa monivuotisessa rahoituskehyskaudella tulisi luoda mekanismi suoralle yhteistyölle kaupunkien kanssa, edistää kaupunkien vetämiä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiodemohankkeita EU- ja kansallisen rahoituksen tuella sekä varmistaa avoin ja jatkuva vuoropuhelu kaupunkien kanssa TKI-ratkaisuista. Tämä ulottuvuus puuttuu tällä hetkellä ehdotetusta Horisontti Eurooppa -ohjelmasta ja Euroopan kilpailukykyrahastosta.

E-kirjeen mukaan **kilpailukykyrahaston** yleisenä tavoitteena olisi vahvistaa Euroopan kilpailukykyä, erityisesti strategisilla aloilla ja EU:lle kriittisissä teknologioissa. Rahastolla olisi neljä politiikkaikkunaa; 1) puhdas siirtymä ja teollisuuden hiilestä irtaantuminen 2) terveys, bioteknologia, **beyond the obvious**

maatalous ja biotalous, 3) digitaalinen johtoasema sekä 4) resilienssi, turvallisuus, puolustusteollisuus ja avaruus. **VTT pitää rahaston yleistä tavoitetta ja politiikkaikkunoiden teemoja kannatettavina.**

E-kirjeen mukaan ”kilpailukykyrahastosta kohdennettava tuki voisi olla laina- tai avustusmuotoista, mutta myös nk. sekarahoitusta.” Tässä yhteydessä VTT korostaa tutkimusorganisaatioille **TKI-työhön suunnattavien avustusten (grants) merkitystä**. E-kirjeessä (s.12–14) tuodaan esiin **eri teknologia-aloja**, joihin EU-rahoitusta ehdotetaan (esim. tekoäly, kyberturvallisuus, kvanttiteknologia, biotalous). VTT näkee, että näiden alojen lisäksi olisi tärkeää huomioida erilaisten energiateknologioiden ja hiilineutraalisuuteen tähtäävien teknologioiden merkitys nykyistä vahvemmin.

Uusien teknologioiden kehittämiseen tarvittavat **tutkimus- ja teknologiainfrastruktuurit sekä pilotointiympäristöt** ovat välttämättömiä teknologioihin pohjautuvien ratkaisuiden kehittämiseksi, skaalaamiseksi ja kaupallistamiseksi. Kaupalliset sovellukset eivät synny tyhjiössä. Teknologia- ja pilotointi-infrastruktuurit ovat erityisesti tärkeitä pk-, startup- ja kasvuyritysten innovaatioiden kypsyttämiseksi, testaamiseksi ja demonstroimiseksi, sekä uusien teknologioiden validoinnissa ja niihin pohjautuvien tuotteiden ja palveluiden markkinoille saattamisessa. **VTT katsoo, että EU-tasolla tulee investoida huipputason tutkimus- ja teknologiainfrastruktuureihin, ml. Pilotointiympäristöihin.** Riittävät kehitys- ja testausmahdollisuudet ja niiden saavutettavuus Euroopassa tulee turvata. **VTT pitääkin kannatettavana, että komission Horisontti Eurooppa -ohjelmaa koskevaan ehdotukseen sisältyy nykyistä enemmän rahoitusta tutkimus- ja teknologiainfrastruktuureihin.** VTT kuitenkin katsoo, että rahoituksella tulisi myös tukea teknologiainfrastruktuurien rakentamista, niihin pääsyn ja yhteistyön tukemisen lisäksi. Suomen kannassa korostetaan digitaalisia infrastruktuureja, mutta tutkimus- ja teknologiainfrastruktuurien merkitys on keskeinen myös muilla strategisilla teknologia-alueilla.

Kuten E-kirjeessä tuodaan esiin, kilpailukykyrahoituksen kokonaisuuteen liittyy **useita avoimia kysymyksiä**. Jatkoneuvotteluissa olisi tärkeää selvittää mm.

- miten varmistetaan erityisesti uusissa kilpailukykyrahaston toimissa rahoituksen perustuminen avoimeen kilpailuun ja että arviointikriteerit painottavat korkeaa laatua ja merkitystä EU:n kilpailukyvyille?
- miten Horisontti Euroopan ja kilpailukykyrahaston linkitykset ja näiden välinen ohjausmekanismi ja yhteiset työohjelmat käytännössä toimivat?
- kilpailukykyrahastoon ehdotettu uusi väline ”Accelerated and Targeted Actions for Competitiveness” herättää kysymyksiä rahoituskriteereistä ja läpinäkyvyydestä. Samoin Horisontti Eurooppa -ohjelmaan ehdotettujen uusien ”moonshots” -aloitteiden lisäarvo ja valintakriteerit nykyisten missioiden rinnalla jää epäselväksi.
- tulisiko rahoituskehikseen sisältyä enemmän kunnianhimoa ja tavoitteita liittyen puhtaan siirtymän edistämiseen ja tutkimukseen, onko 35 % ilmasto- ja ympäristötavoite riittävä? Entä huomioidaanko riittävästi muut kriittiset teknologia-alueet, kuten esimerkiksi valmistusteknologiat, materiaaliteknologia ja off-road ajoneuvojen kehitys?
- miten systemaattisesti integroidaan testaus-, pilotointi- ja demonstroitintoimia kilpailukykyrahaston ehdottamiin toimenpiteisiin?

Suomen on tärkeää resursoida näihin moniin, keskeisiin avoimiin kysymyksiin liittyvää vaikuttamistyötä.

Rahoituskehiksen rakenne ja yksinkertaistaminen

VTT yhtyy Suomen kantaan, jonka mukaan ”Komission esittämät rahoituskehys ehdotuksen yleiset painopisteet ovat kannatettavia ja yhdensuuntaisia Suomen EU-avaintavoitteiden kanssa. Suomi korostaa rahoituksen kohdentamista nykyistä vahvemmin **keskeisimpiin poliittisiin prioriteetteihin**

beyond the obvious

kuten puolustuksen ja kilpailukyvyyn vahvistamiseen.” VTT katsoo, että EU:n lisäarvoa luodaan keskittämällä EU-rahoitus nykyistä selvästi vahvemmin eurooppalaisiin julkishyödykkeisiin, kuten tutkimukseen ja kehitykseen, ilmastonmuutoksen hillitsemiseen sekä sisäiseen ja ulkoiseen turvallisuuteen. **Komission ehdotus on vahva askel oikeaan suuntaan, sillä EU-tason politiikkaprioriteetit näkyvät selkeästi rahoituskehusehdotuksessa.**

Komissio ehdottaa rahoituskehyn **kokonaistason** kasvattamista nykykauteen verrattuna, kuten E-kirjeessä tuodaan esiin. Komissio esittää lisäksi uusia omia varoja kehyn tulopuolelle, mihin jotkut jäsenvaltiot ovat suhtautuneet kriittisesti julkisessa keskustelussa. Mikäli uusia omia varoja ei oteta käyttöön eikä toisaalta jäsenvaltioiden maksuosuuksia haluta kasvattaa, herää kysymys, miten neuvotteluiden edetessä rahoituskehyn sisällä tullaan tekemään priorisointia ja painotuksia eri politiikka-alojen rahoituksen välillä. **Tässä yhteydessä VTT korostaa EU:n kilpailukyvyyn, tutkimuksen ja innovoinnin sekä puolustuksen tukemista.**

VTT kannattaa yleisesti tavoitetta **yksinkertaistaa** tulevaa rahoituskehystä ja vähentää eri rahoitusohjelmiin liittyvää hallinnollista taakkaa. VTT katsoo, että joidenkin nykyisten rahoitusohjelmien yhdistäminen voi tukea rahoituskehyn yksinkertaistusta, mikäli samalla voidaan yhdenmukaistaa rahoitussääntöjä ja poistaa eroavaisuuksia eri rahoitusohjelmien ja -ehtojen välillä.

Osana rahoituskehyn yksinkertaistamista ja hallinnollisen taakan keventämistä, eri EU-rahoitushauissa, joissa on samanlaiset tavoitteet tai joissa tarvitaan myös kansallista omarahoitusta, tulisi käyttää yhtenäisiä rahoitusehtoja riippumatta rahoituksen lähteestä. Eri rahoitusohjelmien välillä ei tulisi myöskään olla suuria eroja rahoituksen raportoinnin ja sen yksityiskohtaisuuden suhteen. **Komission ehdotus vastaa tähän tarpeeseen.** Esimerkiksi Horisontti Eurooppa -ohjelmaan ehdotettu yksi rahoitustaso (single funding rate per action) on oikeansuuntainen ehdotus, mikäli rahoitustaso heijastelee todellisia kustannuksia.

Suomen hallituksen tavoitteena on kaksinkertaistaa Suomeen ohjautuvan EU:n T&K-rahoituksen määrää. Eri rahoitusohjelmien rahoitusehdoissa olevat eroavaisuudet (esim. omarahoitusosuuden määrää, raportointiin liittyvät yksityiskohdat) tekevät kuitenkin EU-rahoituksen hyödyntämisestä haasteellista. EU-rahoituksen myöntämisessä suuntauksena on edellyttää yhä useammin kansallista yhteisrahoitusta (co-funding). **Tämä edellyttää kansallisten ja EU-tavoitteiden yhä tiiviimpää yhteensovittamista ja yhteisrahoituksesta päättämistä oikea-aikaisesti.**

Joustavuus

Suomen kannassa tuodaan hyvin esiin tarve löytää tasapaino ”joustavuuden ja toisaalta ennakoitavuuden ja kurinalaisen budjetoinnin periaatteen välillä”. EU:n on tärkeää varautua mahdollisiin yllättäviin tapahtumiin ja tarpeisiin, ja rahoituskehyn on tärkeää tarjota tähän keinoja. **Joustavuuden lisääminen rahoituskehyksessä ei saa kuitenkaan tarkoittaa EU:lle keskeisten prioriteettien rahoituksen ennakoitavuuden heikkenemistä** (esimerkiksi uudelleenkohdentamalla muihin tarkoituksiin EU:n TKI-toimiin korvamerkittyä rahoitusta). Mikäli varojen uudelleenkohdentamista tapahtuu, se ei saa toteutua Euroopan kilpailukyvyyn kannalta keskeisten ohjelmien, kuten tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelman rahoitusta leikkaamalla.

Muut politiikka-alueet

VTT katsoo, että puolustusalan tutkimus ja kehitys on elintärkeää EU:n puolustusvalmiuksien tukemiseksi. Komission MFF-ehdotus vastaa hyvin tähän tarpeeseen. VTT tukee vahvasti Suomen kantoja liittyen puolustustoimiin ja niiden rahoitukseen, esim. ”Suomi katsoo, että puolustus- ja kaksikäyttötarkoituksiin kohdennettavan rahoituksen merkitystä tulisi painottaa laajasti kilpailukykyrahoituksessa.” ja ”Suomi pitää tarkoituksenmukaisena puolustustutkimuksen ja -kehittämisen sisällyttämistä osaksi tulevaa kilpailukykyrahoituksen kokonaisuutta.”

Teknologia on noussut merkittävään rooliin nykyajan sodankäynnissä. Investoimalla tutkimukseen ja kehittämiseen EU voi parantaa puolustusvalmiuksiaan ja kilpailukykyään. Nykyisellä rahoituskehyskaudella käytössä ollut **Euroopan puolustusrahasto (EDF)** on kannustanut ja tukenut yhteistyöhön perustuvaa rajat ylittävää puolustusalan tutkimusta ja kehitystä. EDF:n luomia hyviä käytäntöjä ja toimintamalleja on tärkeää jatkaa myös tulevilla rahoituskehyskaudella.

New Defence tarkoittaa ilmiötä, jossa puolustusmarkkinoille nousee alun perin siviiliteknologia lähtöisiä yrityksiä, jotka voivat tuoda nopeutta, ketteryyttä ja innovaatioita perinteiseen puolustusteknologian kehittämiseen. New Defence ja kaksikäyttöteknologiat tarjoavat Euroopalle monia mahdollisuuksia ja siksi **onkin kannatettavaa, että puolustustutkimus ja -kehittäminen ovat osa ehdotettua kilpailukykyrahoituksen kokonaisuutta**. EU:n rahoitusvälineillä on tuettava kaksikäyttöisten ratkaisujen kehittämistä tehokkaasti ja tuettava kaksikäyttöteknologiaa kehittävien yritys- ja tutkimustoimijoiden osallistumista yhteiseurooppalaisiin tuotekehitysprojekteihin.

On erittäin kannatettavaa, että E-kirjeessä "Suomi sitoutuu voimakkaasti tukemaan **Ukrainaa** ja sen jälleenrakentamista ja on avoin erilaisille rahoitusratkaisuille Ukrainan tukemiseksi".

Maatalous-, koheesio- ja sisäasioiden rahoituksen osalta komissio ehdottaa siirtymistä useista ohjelmista yhteen kansalliseen suunnitelmaan (NRPP, National and Regional Partnership Plan), joka ohjaisi rahaston kansallista toimeenpanoa. Komission tavoitteena on, että rahoitusta ohjattaisiin nykyistä tehokkaammin EU:n yhteisten prioriteettien toteuttamiseen. VTT tukee yleisesti tavoitetta suunnata EU-rahoitusta yhteisten prioriteettien mukaan ja yhtyy Suomen kantaan, jonka mukaan "Eri rahastoista laadittava yksi kansallinen suunnitelma voi edistää synergiaetujen saavuttamista eri politiikkatoimien kesken."

VTT pitää tärkeänä, että innovaatiokyvykkyyksien, uudistumisen ja tulevaisuuden kilpailukykyyn kehittäminen näkyisi olennaisesti myös **koheesiopolitiikan** painotuksissa ja rahoituksessa. Tätä näkökulmaa voisi tuoda vahvemmin esiin jatkovalmistelussa ja -neuvotteluissa.

Maatalousrahoituksen osalta VTT katsoo, että nykyisen ruoantuotantojärjestelmän kehittämiseksi on panostettava pitkäjänteisesti uudistaviin ratkaisuihin (esim. solumaatalous, kasvipohjaiset innovaatiot). VTT tukee Suomen kantaa, jonka mukaan "Jatkossa maaseudun kehittämistä edistäviin toimiin tulisi hyödyntää laaja-alaisesti rahoitusta, esimerkiksi hyödyntämällä myös kilpailukykyrahastoa ja Horisontti Eurooppa -ohjelmaa. Suomen tavoitteiden mukaisesti komission ehdotuksessa korostuu ruoantuotannon turvaaminen myös huoltovarmuuden näkökulmasta." VTT katsoo, että EU-sääntelyn tulee tukea ja mahdollistaa uusia ruoantuotantotapoja monipuolisesti, jotta uusien ruoantuotanto-tekniologioiden tarjoamia mahdollisuuksia voidaan hyödyntää kestävässä ruokajärjestelmän rakentamisessa. Esimerkiksi bioteknologia voi auttaa vähentämään EU:n ulkoisia riippuvuuksia maatalous- ja elintarvikesektorilla. EU:n ruokajärjestelmän pitäisi olla rohkeasti uudistava ja uusimpia teknologioita ja ratkaisuja hyödyntävä.

Rahoituskehusehdotukseen sisältyy yleinen 35 prosentin **ilmasto- ja ympäristötavoite**. VTT pitää tärkeänä E-kirjeen kantaa, jonka mukaan "Suomi katsoo, että rahoituskehysellä tulisi jatkossakin tukea EU:n ilmastotavoitteiden saavuttamista komission esityksen mukaisesti." Lisäksi VTT kannattaa E-kirjeen painotuksia **ruokaan, luonnonvaroihin, ilmastoon ja ympäristöasioihin liittyvän tutkimuksen merkityksestä**.

Espoo 10.10.2025

Janica Ylikarjula
Vice President, International Affairs & Policy
VTT

beyond the obvious